

ด้วยสมอง
และสองมือ

edusiamrath@gmail.com

จากนาเคมี...สู่นาอินทรีย์ เพิ่มมูลค่า 'ข้าวสังข์หยด' สร้างรายได้ช่วยเกษตรกร

“เราต้องการอนุรักษ์ความเป็นพื้นถิ่น สร้างมูลค่าด้วยระบบ เกษตรอินทรีย์ และสร้างรายได้ให้เกษตรกรในท้องถิ่น”

ความตั้งใจแรกเริ่มของ ดร.อนิสรา เพ็ญสุข ตีบแก้ว อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ที่สร้างมูลค่าให้กับข้าวสังข์หยด ส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาทำนาในระบบเกษตรอินทรีย์ซึ่งดีต่อตัวเกษตรกรผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม พื้นที่นาข้าวสังข์หยดเกือบ 3,500 ไร่ มีกำลังผลิตข้าว 1,200 ตัน/ปี โดยมีมือเกษตรกรรายย่อย 400 ราย กำลังเปลี่ยนจากการทำนาจากเดิมที่ใช้สารเคมีหรือที่เรียกกันว่านาเคมีมาเป็นการทำนาอินทรีย์

ซึ่งข้าวสังข์หยดที่เป็นอินทรีย์ มีข้อดีอยู่ 3 เรื่องหลักคือ ดีต่อผู้บริโภคทำให้ได้ทานข้าวที่ไม่มีสารเคมีหรือยาฆ่าแมลงตกค้างในผลิตภัณฑ์ ดีต่อตัวเกษตรกรที่ไม่ต้องสัมผัสกับสารเคมีต่างๆ ซึ่งก่อนนี้เกษตรกรบางคนที่ใช้ปุ๋ยเคมีแล้วมีอาการเป็นผื่นแพ้และคันตามขาแข้ง พอเปลี่ยนมาทำนาอินทรีย์ก็หายเป็นปกติ หลายคนเห็นถึงความปลอดภัยในเรื่องนี้จึงหันมาสนใจความเป็นอินทรีย์มากขึ้นและยังช่วยเพิ่มราคาทำให้สามารถขายได้ในราคาสูงขึ้นได้ ตรงตามเทรนด์สุขภาพ และดีต่อสิ่งแวดล้อม เพราะใช้ธรรมชาติมาเกื้อกูลธรรมชาติด้วยกัน ทำให้ดินดี สิ่งแวดล้อมดี ทำให้ระบบนิเวศดี ไม่มีผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ”

ดร.อนิสรา กล่าวอธิบาย

ดร.อนิสรา เพ็ญสุข ตีบแก้ว

โกศล เดชสง

...การนำกลไกราคา มาเป็นตัวตั้ง นอกจากเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรหันมาทำนาอินทรีย์มากขึ้นแล้ว ยังช่วยให้ราคาต้นทุนจากผู้ผลิตโดยตรงและราคาปลายทางผู้บริโภค มีความสัมพันธ์กันอย่างสมเหตุสมผล กล่าวคือ ชาวนาทำนามีความสุข เลี้ยงปากท้องตนเองและครอบครัวได้ ขณะที่ผู้บริโภคก็มีกำลังที่จะซื้อได้ เพราะก่อนหน้านี้พบ ช่องว่างราคาข้าวสังข์หยด ในตลาดมีราคาแพง ...แต่

ดร.อนิสรา เล่าว่า จากการทำงานเรื่องการกำกับและควบคุมมาตรฐานการผลิตข้าวร่วมกับเกษตรกรของคณะทำงานเป็นระยะเวลา 6 ปี มีข้อสังเกตสำคัญคือ เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนการทำนาจากนาเคมีเป็นนาอินทรีย์ เนื่องจากไม่มีความแตกต่างทางด้านราคาที่ได้ตอบแทนที่จะเป็นแรงจูงใจได้ ทางโครงการวิจัยจึงนำเรื่องราคามาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการและซุจดเด่นข้าวสังข์หยดอินทรีย์

“ข้าวสังข์หยดอินทรีย์ เป็นข้าวเฉพาะถิ่นทางภาคใต้ เป็นข้าวที่มีปริมาณอะมิโลสต่ำรสชาติคล้ายข้าวเหนียวและมีคุณค่าทางอาหารสูง ปลูกได้ในพื้นที่ที่เป็นนาลุ่ม มีฤดูกาลเพาะปลูก-เก็บเกี่ยว เพียงแค่ช่วงเดียวในฤดูฝน ระหว่างเดือนกันยายนถึงมีนาคม

ทำไมชาวนาถึงบ่นว่าขายแล้วขาดทุนหรือไม่ก็พอตีทุน

ดร.อนิสรา ยังอธิบายว่า ทางโครงการจะตกลงซื้อข้าวสังข์หยดอินทรีย์จากเกษตรกรสมาชิกในปริมาณบางส่วน หลังจากเกษตรกรเก็บไว้บริโภคในครัวเรือนแล้ว ด้วยราคาประมาณ 15,000-17,000 บาท ตามคุณภาพและการเจือปน อาจจะดูเหมือนราคาสูง แต่เนื่องจากข้าวสังข์หยดมีผลผลิตต่ำ ประมาณ 400 กิโลกรัม/ไร่ ชาวนาต้องทำนา 3 ไร่ ถึงจะได้ข้าว 1 ตัน อีกทั้งข้าวสังข์หยด มีฤดูเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวเพียงครั้งเดียวในระยะเวลา 6 เดือน ส่วนความรู้ที่เรานำไปเสริมให้เกษตรกรในโครงการทั้ง 400 คน ซึ่งแบ่งออกเป็น 18 กลุ่มย่อย ด้วยการให้ความรู้เรื่องการทำนาอินทรีย์ให้ผ่านการรับรองเกษตรอินทรีย์ (Organic Thailand) โดยใช้ปุ๋ยหมัก มูลสัตว์และน้ำหมักชีวภาพ ทดแทน สารเคมี

บรวมน้ำข้าวสังข์หยด

ต่าง ๆ แม้จะมีแมลง หรือ ศัตรูพืชในนาข้าวบ้างเพียงเล็กน้อยตามธรรมชาติ โดยลงพื้นที่สอนเกษตรกรและควบคุมการผลิตด้วยตนเอง และยังเพิ่มเทคนิค การแปรรูปข้าวสังข์หยดให้เป็นผลิตภัณฑ์ เช่น บรวมน้ำข้าวสังข์หยด และโจ๊กกึ่งสำเร็จรูปจากปลายข้าว

ดร.อนิศรา เล่าต่อไปว่า โครงการนี้นอกจากจะรักษาความเป็นพื้นดินของจังหวัดแล้ว ยังเป็นกรณีศึกษาตัวอย่างให้กับนักศึกษาได้ดีอีกด้วย และทำให้เกษตรกรในโครงการก่อเกิดเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็ง บางกลุ่มมีความสามารถมากพอที่จะเป็นวิทยากรให้กับอีกกลุ่ม เพื่อส่งต่อความรู้ให้กับเกษตรกรด้วยตนเอง บางกลุ่มมีพื้นที่พร้อมที่จะผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว

ตรวจสอบเพื่อควบคุมมาตรฐานการผลิตข้าวร่วมกับคณะทำงานในโครงการ ขณะเดียวกันโรงสีข้าวต้องได้มาตรฐาน มีการนำเทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาเสริมและได้รับการรับรอง

อย่างไรก็ตาม ข้าวสังข์หยดในโครงการนี้ได้พัฒนาไปสู่แบรนด์ MANORA (มโนราห์) ซึ่งได้คัดสรรเมล็ดพันธุ์ และใช้วิธีการขัดสีแบบซ้อมมือ ซึ่งจะเอาเปลือกหุ้มออกเพียงแค่ 30% ทำให้หุงง่าย และเนื้อไม่แข็งกระด้าง ซึ่งมีประโยชน์ต่อร่างกาย มีธาตุเหล็ก แคลเซียม และวิตามินบี 3 สูง เหมาะกับทุกเพศทุกวัย โดยเฉพาะวัยเด็กที่กำลังเจริญเติบโต และผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงต่อโรคกระดูกพรุน และโรคทางระบบประสาท และเป็นผลิตภัณฑ์อินทรีย์คุณค่าจากธรรมชาติ

อินทรีย์ป้อนให้กับกลุ่มอื่นต่อไป

สิ่งสำคัญในโครงการนั้นคือการบูรณาการร่วมกันหลายภาคส่วน ทั้งเกษตรกรในพื้นที่ กรมการข้าว กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมถึงจังหวัดพัทลุงเอง ตลอดจนโรงสีข้าว และได้เข้าร่วมโครงการ Start Up ราชมงคลธัญบุรี โดยสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ในการที่เสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรอย่างแท้จริง

ด้าน นายโกศล เดชสง ผู้จัดการ หจก.โกศลธัญกิจ เจ้าของโรงสีข้าวขนาดกลางที่ร่วมในโครงการเป็นตัวแทนเกษตรกรสะท้อน ว่าการทำนาข้าวอินทรีย์ไม่ใช่เรื่องง่าย ต้องใช้เวลาปรับปรุงดินในนาข้าว 2-3 ปีก่อนปลูก มีการตรวจสอบคุณภาพดินอย่างต่อเนื่อง เมื่อปลูกแล้วต้องติดตามและ